

Orsós Anna

A romológia bölcsőjénél

A magyarországi beás nyelv oktatási és nyelvtervezési kérdései

Egy nyelv életében 15–20 év nem számít nagy időnek. A magyarországi beás nyelvi közösség életében mégis történelmet jelent az elmúlt időszak. Az ismeretlenségből felbukkanó beás nyelv helyet keresett magának: kialakult az írásbelisége, elkezdődött a nyelv oktatása és számos apró lépéssel a nyelvi tervezés és nyelvpolitika világában is helyet talált.

Mindebben közvetlenül is kivette a részét Szépe tanár úr, hisz a pécsi egyetemen elsőként adott helyet tanszékén a romológia oktatásának. Tanítványaként magam is sok segítséget kaptam tőle kutató- és napi oktató munkámban egyaránt. E tanulmányban szeretném összefoglalni eddigi eredményeinket, és a beás nyelvi közösség tagjaként megköszönöm, hogy „bábáskodott” körülöttünk.

A környező országokban és a világ bármely országában élő cigány közösségek jelenéről sokféle információval rendelkezünk, múltjukról azonban kevés hiteles forrás áll rendelkezésünkre. Ennek fő oka, hogy írásbeliségük kialakulása csupán az elmúlt száz év terméke, írásos nyomokat ők maguk nem hagytak az utókorra.

A Magyarországon élő cigányok becsült száma 400–600 ezer fő, míg hivatalosan (KSH, 2001) 190 ezer. Cigánynak lenni az évszázadok során meggyökeresedett különböző előítéletek miatt a társadalom egy része számára alacsony presztízsű dolognak számít. A cigányok többsége a többségi társadalomhoz tartozónak vallja magát, és rendszerint felveszi a befogadó állam nyelvét, illetve környezetéé vallását, mert csak az országok egy részében tekintik őket nemzetiségnek, mások azonban anyaországgal nem rendelkezvén, az etnikai kisebbséghez sorolják magukat. Ez az egyik oka annak, hogy különösen nagy eltérések vannak Magyarországon is, mint mindenütt a világon a hivatalos népszámlálási és a tudományosan becsült adatok között.

A magyarországi cigány népesség létszámával, nyelvi csoportjaival és anyanyelvi megoszlásával kapcsolatban egyedül a Kemény István és munkatársai által 1971-ben (majd ismételtén 1993-ban és 2003-ban) végzett, cigány népességre irányuló reprezentatív¹ szociológiai vizsgálatok tartalmazznak statisztikai adatokat.

¹ A két korábbi vizsgálat adatai két százalékos, a 2003. évi pedig egy százalékos országosan reprezentatív mintán alapulnak, l. Kemény–Jankó 2003, 64. A mintavétel részleteivel kapcsolatban l. Kertesi–Kézdi 1998, 15–97.

Ezek alapján vált közismertté a magyarországi cigányság három nyelvi csoportjának arányait megállapító klasszifikáció is. Eszerint a magyarországi cigányok egyik legnagyobb csoportját (71%) a magyarul beszélő romungrók alkotják, (akik magukat magyar cigánynak, zenész vagy muzsikus cigánynak mondják), két-nyelvűek a magyarul és romani nyelven egyaránt beszélő oláh cigányok (21%), valamint a magyarul és az archaikus román nyelven beszélő beás cigányok (8%). (Kemény 1976.)

A magyarországi három cigány csoport területi elhelyezkedése is meglehetősen egyenlőtlen. A beás cigányok döntő többsége a dél-dunántúli megyékben lakik (Somogy, Tolna, Zala, Baranya); ebben a régióban arányuk megközelíti a teljes cigány népesség 30 százalékát, a régió két megyéjében, Baranya és Somogy megyében pedig a cigányok többségét képezik. Más régiókban beásul beszélő cigányok csak jelentéktelen számban fordulnak elő.

A beás népcsoport az őket legelsőként megemlítő források szerint a több évszázada, kb. a 17. század végén és a 18. század elején vándorolt mai lakhelyére (Saramandu 1997, 109). Magyarországon ennek a román archaikus nyelvjárásnak – melyet a hazai beások önálló nyelvként tartanak számon – három nyelvjárása (árgyelán, muncsán, ticsán) van. Ezek közül az „árgyelán” a legelterjedtebb, amely egy nyelvújítás előtti bánáti román dialektus, s a román nemzeti nyelvtől csaknem izoláltan őrzi archaikus nyelvjárási jellegét ma is. Az árgyelánok Somogy, Tolna, Zala, Baranya megyékben használják ezt a nyelvi változatot, de él néhány család Veszprém és Vas megyében is.

A Dél-Dunántúlon Alsószentmártonban és környékén az ún. „muncsán” nyelvjárást beszélnek, melyben számos szláv (szerb) eredetű szó található, hisz a horvátokkal, szerbekkel egy régióban éltek. Ez a dialektus – hasonlóan a hazánk keleti részén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében – élő harmadik nyelvcsoporthoz a „ticsán”-hoz, jóval többet merít a mai román nyelvből.

A magyarországi beások elsősorban – a határ közelsége miatt – a Horvátországban Kutinán, Verőcén, Csáktornyan, valamint a Szerbiában Oromhegyesen és a Romániában Temesváron élő beásokkal állnak kapcsolatban. Az e közösségekkel ápoltságok során szerzett nyelvi tapasztalataink azt igazolják, hogy az itt élő beások a magyarországiak által beszélt nyelvjáráshoz hasonló nyelvi változatot beszélnek.

A beás nyelv különböző országokban használt dialektális változatait, valamint kialakulásuk történetét nem ismerjük. Ugyanígy fonológiai és nyelvtani rendszerük leírása is teljességgel hiányzik ezekben az országokban. E tekintetben a hazánkban élő beások írásbelisége jóval előrehaladottabb minden – a környező országokban élő – beás közösségnél.

A továbbiakban a beások legelterjedtebb nyelvjárásnak az „árgyelán”-nak – a magyarországi cigányok legkisebb nyelvi közösségének – beszélőjeként csak erről a nyelvről szólok, melynek tervezésében a kezdetektől aktívan részt veszek.

A beások nyelve az 1980-as évekig csak szóbeli változatban élt. A román irodalmi nyelvvel és a román nyelvet beszélők nyelvi közösségével a beások a Dél-Dunántúlon nem érintkeztek, nyelvük a romántól elkülönülten fejlődik és változik ma is, az írásbeliség és a román nyelvújítás egész folyamata elkerülte őket. A beás nyelv írásbeliségének valódi kezdete az 1990-es évek elejére tehető, és a világon egyedülálló intézmény, a pécsi Gandhi Gimnázium szervezési munkálataihoz kötődik.

A magyarországi beások nyelvének leírására az 1980-as évek elején legelőször Papp Gyula tett kísérletet pécsi és Pécs környéki gyűjtésére alapozva. Munkássága rendkívül fontos állomás a beás írásbeliség kezdetében, ám a beás nyelv általa történt leírása mégsem jelentett igazi áttörést a nyelv történetében. Nyelvelírási kísérletét a nyelvközösség tagjai kevésbé érezték magukénak, ezzel is magyarázható, hogy nem honosodott meg, s csak igen szűk körben vált ismertté. Papp Gyula a beás nyelv leírását egyetlen adatközlő (egy beás szőlőmunkás) idiolektusára alapozta. Az adatközlő által nem ismert és a nyelvi közösség által sem használt szavakat adatközlője korlátjának vélte, és – figyelmen kívül hagyva a beás nyelv diglossziás helyzetét – a román nyelvből vette át a hiányzó szavakat. Mivel az átvételeket nem tüntette fel, nem lehet eldönteni, hogy a szógyűjteményben szereplő szavak mennyire a valós, a magyarországi beások által használt szókészletet reprezentálják. További gondot jelentett, hogy a beás nyelv leírásakor általa használt átírási rendszer a nyelvészeti ismeretekkel nem rendelkező célközösség számára idegen maradt, megbízhatatlan forrásnak bizonyult. Mindezek ellenére Papp Gyula munkássága a nyelvelírás szükségességének felismerésében, megkezdésében úttörő jellegű, jelentősége vitathatatlan.

Nem csupán nyelvi, de oktatáspolitikai szempontból is számottevő az 1990-es évek eleje, amikor is egy maroknyi értelmiségi csoport nekilátott egy cigány nemzetiségi gimnázium – a már említett Gandhi Gimnázium – szervezésének. A munka során vált világossá, hogy a beás nyelv tanításához szükséges minimális feltételek is hiányoznak – hisz a nyelvnek – Papp Gyula kísérlete ellenére – nem alakult ki az írásbelisége, hiányoztak a beás nyelv és kultúra oktatásához szükséges ismerethordozók, iskolai tankönyvek. Ezek megírásához is elengedhetetlenül szükséges volt a beás nyelv írásbeliségének megteremtése. A gimnázium szervezési munkálatai mellett néprajzi kutatómunka is indult, s az Ormánság beások lakta településein népdal- és népmesegyűjtések során beás nyelvi korpuszok gyűjtése kezdődött meg (Kovalcsik 1994a). A főként Kovalcsik Katalin és Orsós Anna nevéhez fűződő néprajzi gyűjtőmunka során előtérbe került a leírás mikéntje. Ekkor vált elkerülhetetlenül szükségessé egy egységes írásmód kidolgozása. A beás nyelv írásbelisége tehát egy

írásrendszer kiválasztásával kezdődött. A magyar helyesírás szabályai szerint rögzített első beás gyűjtések népdalok és népmesék voltak, melyek részletes használati utasítást tartalmaznak a közölt szövegek kiejtéséhez (Kovalcsik–Orsós 1994b).

A beás nyelv írásbeliségének kialakítása tehát hazánkban az 1990-es években indult és gyors léptekkel zajlik, míg a környező országokban élők körében ez többnyire a következő évtized feladatai közé tartozik. Az 1994-ben megjelent első kiadványok jelentették a beás nyelv írásbeliségének tényleges kezdetét. Ezeket rövidesen követte a *Beás nyelvkönyv*, mely elsőként kísérelte meg rendszerezni az addig csak szóbeliséggel rendelkező beás nyelvet. Napjainkra a nyelvkönyv kiegészült beás–magyar és magyar–beás szótárakkal is, valamint ezt a leírást követve további dalos- és népmese gyűjtemények születtek.

E munkák fontossága vitathatatlan, még akkor is, ha nem a legnagyobb nyelvészeti tudatossággal készültek. A kodifikációs tevékenységről el kell mondani, hogy többnyire ösztönös volt, ám az elmúlt évtized bizonyította ennek az írásmódnak az időtállóságát, hisz a kezdeti néprajzi köteteket számos hasonló és más nyelvészeti jellegű munka követte. Ez az írásmód nem csupán a beás értelmiség legnagyobb része, de a csak írni-olvasni tudók többsége számára is elfogadhatónak tűnik. Mivel a beások körében eddig semmiféle nyelvművelő tevékenység nem történt, a beás írásbeliség terjedése – 1994-ben csak a Gandhi Gimnázium diákjain keresztül valósul csak meg.

Az országban legelőször a Pécsi Tudományegyetemen – éppen ünnepeltünk – Szépe György kezdeményezésére indult el az a Romológia Specializáció, amely a Nyelvtudományi Tanszék keretei között elsőként adott helyet a cigánysággal kapcsolatos oktatás és kutatás első magyar egyetemi műhelyének. Ez a specializáció az 1999/2000-es tanévig működött ebben a formában, a 2000/2001-es tanév őszi szemeszterétől azonban már önálló egyetemi szakként működik Forray R. Katalin vezetésével.

2002 őszétől az MTA Nyelvtudományi Intézet keretein belül működő Cigány Nyelvi Kutatócsoport olyan beás és romani nyelvre vonatkozó leíró nyelvészeti, antropológiai nyelvészeti, szociolingvisztikai és kontaktológiai kutatások folytatását tűzte ki célul, amelyek az eddig kevésbé kutatott beás és romani nyelveknek a sok szempontú leírásával egyszerre jelenthetnek fontos tudományos hozzájárulást a fenti részdiszciplínák eddigi eredményeihez. Így készült el a beás nyelv leíró nyelvtana, amely tartalmazza a mássalhangzó- és magánhangzó-váltakozások törvényszerűségeinek leírását, a beás ige alakjainak és ragozási osztályainak leírását, valamint a névszók és alakjait, továbbá mondattani ismereteket is tartalmaz.

Jelenleg a beás nyelv nem rendelkezik „hivatalosan kikiáltott” normával, ám a nyelvet már beszélők, de írni még nem tudók valamint a nyelvtanulók az eddig

leírt könyvekhez fordulnak iránymutatásért; sokak számára ezek válnak a „helyes” beszéd és írás törvénykönyveivé.

A norma elterjesztésének legfontosabb színtere az oktatás, az iskola, hisz a változások lehetőségének megteremtésében is nyilvánvalóan nagy a szerepe. Bár a cigányság a többi kisebbséghez hasonló jogokkal rendelkezik, joga van az anyanyelvre megőrzésére, illetőleg az anyanyelven történő nevelésben, oktatásban való részvételre, esetükben az anyanyelvi oktatás korlátozása nyilvánul meg az alap-, a közép- valamint a felsőoktatás szintjén egyaránt. A hazai cigányok körében elenyésző a cigányul vagy beásul tudó tanítók, tanárok száma, nincs cigány és beás nyelvtanárképzés. A cigány nyelvek esetében alapvetően nincsenek meg az anyanyelvi oktatás személyi és tárgyi feltételei. Így tehát a cigány nyelvek jobb esetben az oktatás tárgyai lehetnek csak, eszközei semmiképp. További alárendeltséget jelent, hogy gyakran még az anyanyelvi beszélők is úgy érzik, nyelvük használati értéke csökkent, hisz nincs a szűk informális körökön kívül lehetőség sem a nyelv használatára, sem a nyelv elsajátítására.

A személyi és tárgyi feltételek hiányossága mellett a nyelv/nyelvek, nyelvjárások jelenlegi állapota, a szakmai munka hátráltatása, az időhúzás is nehezíti az iskolai oktathatóságot.

A tudatos nyelvtervezési tevékenység sokat segíthet, ám ezen a területen is még csak a kezdő lépéseknél tartunk. A nyelvtervezést (Kloss 1969, 250–268) nyomán szokás két alaptípusra bontani, státusztervezésre, illetve korpusztervezésre. A státusztervezés a társadalomra irányuló lépéseket, a korpusztervezés pedig a nyelvre irányuló lépéseket jelenti. Ám ezek a feladatok nem oldódnak meg, ha nem adunk lehetőséget megoldásukhoz.

A hazai nyelvpolitika a magyarországi cigány nyelvek, így a beás nyelv státusz- és korpusztervezési feladatait nem tartja szem előtt, intézkedései ezek megvalósulását nem szorgalmazzák. A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájában vállalt kötelezettségeit a 13 kisebbség nyelvei közül kezdetben csak hatra terjesztette ki, 2008 júniusa óta azonban ez a védelem kiterjed a beás és a romani nyelvre is.

Ha Magyarországon az állam és a társadalom minden elvárhatóat megtenne a cigány pedagógusok képzése és a cigány nyelvű tananyagok készítésének támogatása terén, akkor is lennének súlyos szakmai, nyelvészeti és nyelvpedagógiai problémák, melyeket csak szakemberek (nyelvészek, tanárok) oldhatnak meg.

Ahhoz, hogy a cigány nyelvek oktatása sikeres is legyen, gondos, előzetesen elkészített nyelvészeti, nyelvpedagógiai kutatásokra van szükség. A jószándék és a politikai akarat szakszerű nyelvészeti, nyelvpedagógiai előkészítés nélkül kudarcra van ítélve. Cigányságunk oktatási problémáinak enyhítéséhez óriási szükség van nyelvészeti alapkutatásokra és alkalmazott nyelvpedagógiai kutatásokra. Nyilvánvaló, hogy az ilyen kutatásokat a többségi (magyar) nyelvészek és tanárok segít-

hetik, de a munka oroslánrészét cigány nyelvészeknek, egyetemi hallgatóknak és tanároknak és kutatóknak kellene elvégezniük (Kontra 2001, 69–82).

A beás nyelv esetében is megfigyelhető nyelvcsere folyamata, ennek mértéke közösségenként más és más. Beás nyelvi közösségeinkben a nyelvvesztés folyamata – eddigi kutatási adataim és megfigyeléseim szerint – azonban nem járt együtt az identitás elvesztésével. E helyzetben a beás kultúra és nyelv megerősödése, presztízsnyerése reményteljes változást hozhat a nyelvvesztés megállításában, sőt akár e folyamat visszafordításában is.

A nyelvcsere ilyen előrehaladott stádiumában lévő nyelvek esetében az iskolai oktatás nagy segítséget jelenthet azzal, hogy az anyanyelv megőrzéséhez, a kultúra ápolásához megfelelő színteret ad, emelve a csoport presztízsét is ezzel. Ennek ellenére megállapítható, hogy a cigány nyelvek esetében alapvetően hiányoznak az anyanyelvi oktatás személyi és tárgyi feltételei.

A hazai cigányok jogosan sérelmezik, hogy elenyésző a romani vagy beás nyelven tudó tanítók, tanárok száma, nincs cigány és beás nyelvtanárképzés, és hiányoznak a tankönyvek, szótárok s más tananyagok. A mai európai elvárások szerint mind a tanárképzés, mind a megfelelő tananyagok készítése állami feladat.

A nemzeti kisebbségek oktatási jogairól szóló hágai ajánlásokban többek között ezt olvashatjuk:

„Az alap- és középfokú kisebbségi nyelvű oktatás megvalósíthatósága nagymértékben attól függ, hogy vannak-e olyan tanárok, akik minden tantárgyukat anyanyelvükön tanulták. Ezért az államoknak – a kisebbségi nyelvű oktatás megfelelő lehetőségeinek biztosítására vonatkozó kötelezettségeikből fakadóan – vállalniuk kell, hogy adekvát körülményeket biztosítsanak a megfelelő tanárképzés, és lehetőséget az ilyen képzésben való részvétel számára.”

2003-tól a romani vagy beás nyelv oktatását a 32/1997 MKM rendeletnek a 2002/147. Magyar Közlönyben megjelent módosítása teszi lehetővé. A módosítás szerint az óraszám heti kettőre csökken, így könnyebbé válik az összevonás (blokkosítás) az év során, s vendégtanárral, tábor vagy más rendezvény keretében szervezhető a nyelvoktatás. Ez az intézkedés, bár oktatáspolitikai szempontból fontos, nyelvpolitikai szempontból több veszélyt rejt. A rendelet segítségével a nyelvoktatás feltételei nem teremtődtek meg, és a cigány nyelvek esetében ez a megengedő jellegű rendeletmódosítás a cigány nyelvek tekintélyét a többi kisebbségi nyelvvel összevetve egy cseppet sem emeli.

A közoktatási törvény alapján a pedagógusi munkakörben való alkalmazás feltételei hasonlóan megkülönböztetik a kisebbségi nyelvet és idegen nyelvet tanítók alkalmazási feltételeit. Az alkalmazási feltétel nyelvpolitikai szempontból szintén jelentős, hisz lehetőséget teremt a kisebbségi nyelv bevezetésére a közoktatásba, ám szakmai szempontból eleve kudarcra ítélt vállalkozás csupán nyelvi kompeten-

ciával rendelkező egyén számára – pedagógiai és nyelvtanári végzettség hiányában – „szakmunkát” végezni.

A nyelvtanárképzés feltételeinek kidolgozása egyre sürgetőbb feladattá vált, hiszen a cigány nemzetiségi normatívát igénylő iskolák, mivel szakképzett nyelvtanárok nincsenek, nagyon változatos, ám hosszú távon nem biztosítható módon próbálják a nyelvoktatást megoldani.

Ám nem csupán a szakképzett tanárok hiánya akadályozza a széles körű, igényes cigány nyelv oktatást, illetve az anyanyelvű oktatást. Néhány kivételtől eltekintve nem állnak rendelkezésre a tárgyi feltételek sem ehhez: hiányoznak ugyanis az olyan tankönyvek, oktatási segédanyagok, amelyek nélkülözhetetlenek az ilyen programok ellátásához.

1994-ig sem az általános, sem a középiskolákban nem zajlott egy cigány nyelv oktatása sem, sőt e két nyelv egymástól való megkülönböztetése is gondot okozott. Sajnos ez a mai napig sok helyütt probléma, és olykor egymás dialektusának tekintik a két nyelvet, miközben a beás a latin, a romani pedig az ind nyelvek csoportjába tartozó indoeurópai nyelv.

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Romológia szakán 2000-ben olyan bölcsészek képzése indult meg, akik tanár vagy szociális szakokkal társítva 10 félév során átfogó ismereteket szereznek a romológia területén. E képzés feltétele a magyarországi cigány nyelvek ismerete is. A hallgatók az alapozó tárgyak körében megismerkednek többek között a cigányságra irányuló nyelvészeti kutatások fő irányjaival, illetve a magyarországi cigányság társadalmi és kulturális helyzetének fő jellemzőivel, az európai cigányság helyzetével. Egyéb társadalomtudományi tárgyak is szerepet kapnak az oktatásban: néprajztudomány, jog, demográfia, szociológia, társadalomföldrajz, pszicholingvisztika, szociolingvisztika.

A szociolingvisztika kurzus elméleti órái után lehetőség nyílik a cigány nyelvi helyzet gyakorlatban való megismerésére, s a cigány nyelvet folytató iskolai programok valamint e nyelvek presztízsének kutatására az oktatás három legfontosabb célközösségében: a tanulók és szülei valamint a pedagógusok körében.

Mindamellet, hogy a hallgatóknak alkalmuk van alapvető kutatómódszertani ismeretek elsajátítására, olyan mikrokatást folytatnak, mely során több, tetszőlegesen választott szociolingvisztikai kérdésre, problémára keresnek megoldást. A szociolingvisztikai jellegű terepmunka megtervezése és az adatgyűjtés során a hallgatók pontos képet kapnak a cigány nyelvek állapotáról, a nyelvi közösségek és egyének nyelvhasználati szokásairól, az anyanyelv elsajátításának idejéről, mértékéről. Ezek a mikrokatások nagymértékben elősegítik a nyelvtervezést, de nem egy esetben tapasztaltuk, hogy a cigány nyelvek fókuszba emelésével egyidőben a cigány nyelveket anyanyelvként beszélők közösségében is felértékelődött a nyelv,

és különösen fontos és ígéretes, hogy a cigány értelmiség körében egyre jobban erősödik a nyelv visszatánulására irányuló igény, a korábbi asszimilálódási, a többségi társadalomba való beolvadási szándék helyett.

A magyarországi cigány nyelvek területén a nyelvtanárképzés előkészítése a legaktuálisabb és legfontosabb feladatok egyike. Az Oktatási Minisztérium az utóbbi években semmiféle aktivitást nem mutatott. A nyelvoktatáshoz szükséges nyelvi követelmények legitimálásához több mint tíz évre volt szüksége, ám ezen túl a kevertantervek elkészíttetéséig már nem jutott el. A cigány nyelvek tanítását lehetővé tevő rendelet a pedagógusokat komolyan kiszolgáltatottá teszi.

Mivel a nyelvtanárképzés feltételeinek megteremtése – mint ezt már említettem – állami feladat, ezért is fontos, hogy az állam vegye kezébe a koordinátori tevékenységet, vagy jelöljön meg egy intézményt, amelyik ezt a tevékenységet elvégzi. A nyelvvel foglalkozó anyanyelvi aktivisták erre képtelenek – ugyan beszélnek a nyelvet, képzettségük a legtöbb esetben nem teszi lehetővé, hogy átlássák az ezzel járó feladatokat.

A beás cigány közösségek nyelvi állapotáról szóló tudományos igényű kutatások, felmérések végzéséhez szükséges anyagi és intézményes háttér hiányzik, jóllehet ezek nélkül nem lehetséges a nyelvtervezés folyamata.

Egyre erősödő az érdeklődés a kisebbségi nyelvek iránt, azonban az igények kielégítéséhez a szükséges feltételek hiányoznak (nincsenek nyelvtanfolyamok, továbbképzések a nyelvet tanítóknak, nyelvkönyvek, multimédiás eszközök stb.).

Tudományos alapú nyelvtervezés és sztenderdizálás hiányában – éppen a társadalmi érdeklődés növekedése miatt – nagy a veszélye a tudományos szemléletet nélkülöző munkák elterjedésének.

Hiánypótló nyelvészeti tevékenységek megvalósításával megalapozódhatna a létező tanszékekre ráépülő nyelvtanárképzés, melynek ma még sem a személyi, sem a tárgyi feltételei nem adták megnyugtatóan.

A magyarországi beások még nem rendelkeznek nyelvhelyességi tanácsadó szervezetekkel, telefonszolgálattal vagy hasonlóval. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne fogalmaznának meg a nyelvvel kapcsolatos vélekedéseket. Mivel a magyar közoktatás intézményei közül csak hét általános és két középiskolában tanítanak beás nyelvet, csak nagyon kevesen találkoznak intézményes keretek között a beás írásbeliséggel, ezért a legtöbb aggodalom a nyelv írásbelisége iránt érdeklődő anyanyelvűek körében az írással kapcsolatos. Az 1994-ben kialakult fonetikus írást sokan gyanakodva fogadták, s mivel területi különbségek a beások által használt dialektusok között vannak, minden beás ember a maga változatát tartja egyedül érvényesnek és helyesnek.

Minden olyan nyelvi, nyelvhelyességi, nyelvtani problémával, amely a nyelvhasználókat érdekli, a PTE BTK Romológia Tanszékéhez fordulnak, mert a tanszék

2002 óta a PROFEX Nyelvvizsgaközpont Beás Általános Akkreditált Vizsgahelyeként is egyre nagyobb népszerűségnek örvend, s ezért e nyelvi problémák orvoslása helyszínének is ezt tartják.

IRODALOM

2001. évi népszámlálás, 4. Nemzetiségi kötődés. A nemzeti, etnikai kisebbségek adatai. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- A nemzeti kisebbségek oktatási jogairól szóló hágai ajánlások 1996. Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet.
- KEMÉNY István (szerk.) 1976. *Beszámoló a magyarországi cigányok helyzetével foglalkozó, 1971-ben végzett kutatásról*. MTA Szociológiai Kutató Intézet, Budapest.
- KLOSS, Heinz 1971. The language rights of immigrant groups. *International Migration Review* 5.
- KEMÉNY István – JANKY Béla – LENGYEL Gabriella 2004. *A magyarországi cigányság 1971–2003*. Gondolat – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest.
- KONTRA Miklós 2001. Egy s más a kétnyelvűségről. In: *Nyelv, nyelvi jogok, oktatás*. Szerk.: SÁNDOR Klára. JGYF Kiadó, Szeged.
- KOVALCSIK Katalin 1994a. Florilyé dă primăvără – Tavaszi virágok – Beás cigány énekeskönyv I. – II. kötet. Gandhi Gimnázium / Fii Cu Noi, Pécs.
- KOVALCSIK Katalin – ORSÓS Anna 1994b. Fátă ku păru dă ar – Az aranyhajú lány – Beás cigány népmese gyűjtemény I. kötet. Gandhi Gimnázium, Pécs.
- SARAMANDU, Nicolae 1997. *Cercetări dialectale la un grup necunoscut de vorbitori ai românei: băiașii din nordul Croației. Fonetică și dialectologie*, XVI, București.